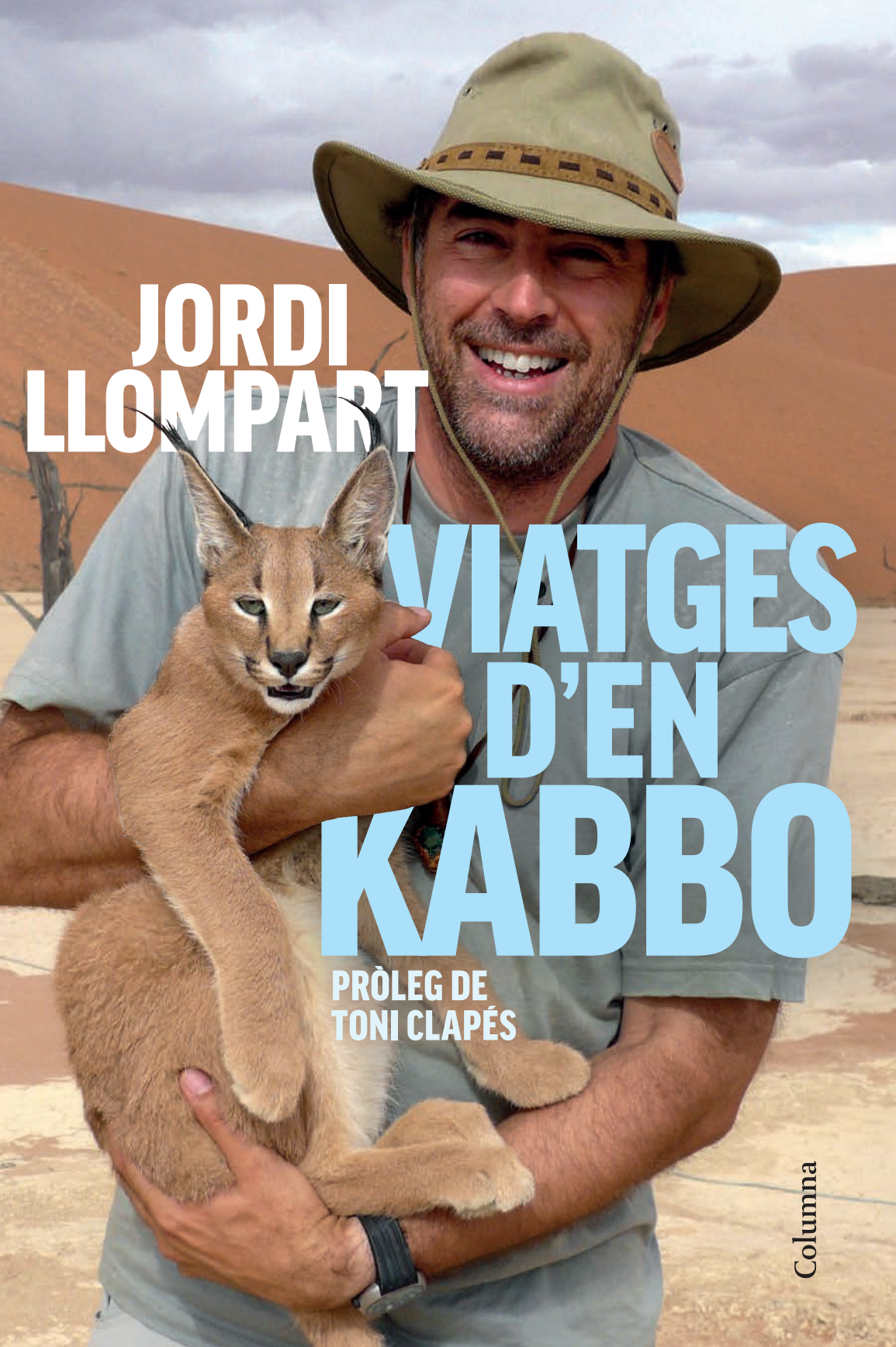

A man with a beard and a wide-brimmed hat is smiling and holding a caracal cat in his arms. They are in a desert environment with sand dunes in the background.

**JORDI
LLOMPART**

**VIATGES
D'EN
KABBO**

**PRÒLEG DE
TONI CLAPÉS**

Columna

JORDI LLOMPART
VIATGES
D'EN KABBO

Pròleg de Toni Clapés Casals

PRIMERA EDICIÓ: SETEMBRE DEL 2022

© JORDI LLOMPART, 2022

© DEL PRÒLEG: TONI CLAPÉS CASALS, 2022

LES FOTOGRAFIES DEL PLEC SÓN DE L'ARXIU PERSONAL DE JORDI LLOMPART

EXCEPTE AQUELLES EN QUÈ ES MENCIONA UNA AUTORIA DIFERENT

DISSENY DEL PLEC DE FOTOS: AUSTRALIA COMUNICACIÓN E IMAGEN, S.L.

© COLUMNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

AV. DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-2947-4

DIPÒSIT LEGAL: B. 12.041-2022

FOTOCOMPOSICIÓ: AURADIGIT

IMPRÈS A CATALUNYA - *PRINTED IN CATALONIA*

www.columnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

El paper utilitzat per imprimir aquest llibre està qualificat com a ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Índex

<i>Pròleg</i> , de Toni Clapés	13
Introducció	19

VIATGE INICIÀTIC

La Paz	27
Violència al carrer	38
Revolució i cocaïna	48
Cochabamba	60
Santa Cruz	70
Nazis	87
Sexe i supersticions	94
L'entrevista	106

PERIODISME I NARCODÒLARS

Contacte amb la màfia	121
El rei de la coca	137

ARÀBIA FELIÇ

Iemen	153
-----------------	-----

IDENTITAT

Matar un xai	183
------------------------	-----

EL MISTERI DEL NIL

Addis Abeba	193
El llac Tana	209
El Nil Blau	219
L'accident de l'helicòpter	241
L'expedició final	249

EL PES DE L'AMOR

L'anada	259
Tu, jo i nosaltres	262
El propòsit de viure	265
L'adeu del Pepe Rubianes	267

UN CONTE FET PEL·LÍCULA

Un cor damunt la sorra	283
El país dels somnis	292
Viatge màgic a Namíbia	300
Solitaire	309

Animals perillosos	320
El Harry i el Thunder	334
L'estrena	344

TERRITORIS PER EXPLORAR

L'últim territori salvatge	351
--------------------------------------	-----

VIATGE INICIÀTIC*

* Nota de l'autor: Alguns noms, llocs i situacions que apareixen en aquesta part han estat canviats per protegir la identitat dels protagonistes.

La Paz

Bolívia. Octubre del 1984.

—No està malament, dius? Què esperaves?
Una habitació al Sheraton?

—Aquí hi ha llum?

—Tens un fil amb un portalàmpades que penja de la capçalera del llit. No hi ha bombeta, però en pots agafar una del vàter. Allà n'hi ha dues.

—M'agrada llegir una bona estona abans de dormir.

—De debò? Vaja, un paio a qui li agrada llegir..., un periodista amb ganes d'aprendre! Si ho arribo a saber, no et porto a casa! —va dir rient l'Eugeni.

Encara no havia pres les mides exactes del seu extens sentit de l'humor. Era normal. Ens acabàvem de conèixer, i les circumstàncies per les quals jo era a casa seva eren ben casuals, tal com explicaré.

Pocs dies abans de la meva marxa cap a Bolívia, un company de l'emissora de ràdio on jo treballava a Barcelona va tornar de París amb una adreça apuntada en una petita llibreta. Un tal Eugeni Galbart, de qui el meu company recordava tanta loquacitat com voracitat etílica, li

havia explicat, entre whiskys i gintònics al bar del tren Talgo, que passava temporades treballant a La Paz, i que estaria encantat d'acollir qualsevol amic o conegut seu que hi volgués anar i fos capaç d'aguantar-li el ritme. El meu nom va sorgir de seguida a la conversa, ja que dies enrere havia explicat a tots els meus amics la intenció d'abandonar la redacció de la ràdio durant un parell de mesos per anar tot sol a Bolívia a treballar de periodista *freelance*. El meu amic va comentar les meves intencions a l'home del tren, i aquest li va escriure la seva adreça a Bolívia en aquella llibreta, tot insistint que, abans d'agafar l'avió, no oblidés enviar un telegrama informant-lo del vol i de l'hora d'arribada. Ho vaig fer amb poca convicció, ben bé per provar, i va resultar que el tal Galbart era home de paraula. Va acudir puntual a l'aeroport a recollir-me i em va convidar a instal·lar-me en el seu apartament al centre de La Paz.

L'Eugeni Galbart va mostrar-se content d'acollir a casa algú tan jove i impetuós, amb tantes ganes de desafiar el món. Va advertir-me que Bolívia era una molt bona destinació per aprendre ràpid de la vida, per observar i interactuar amb ella, per extreure'n lliçons importants que deixen un bon pòsit d'experiència, però que això no ho aconseguiria a través de l'habitual posat analític i equidistant de periodista, sinó per mitjà d'una actitud molt més activa i compromesa amb tot. Segons deia, la interpretació de la realitat dels periodistes no és mai prou sincera i honesta, i quasi sempre esdevé superficial, interessada o malintencionada. El meu entusiasme per l'ofici de periodista, que jo exhibia amb convicció i orgull, no li feia gaire gràcia, fins i tot jo diria que el menystenia.

—Quan vaig saber que eres periodista, de debò que vaig dubtar si anar-te a recollir a l'aeroport. Però al final he vingut a veure de quina pasta estaves fet. He observat

la cara que foties, i mira, m'has caigut bé! Si no hagués estat així, estigues segur que t'hauria deixat plantat a la sala d'arribades. Espero que el periodisme només sigui una excusa per viatjar i obrir-te portes a coses noves. Espero que sigui això. —I després d'una llarga pausa, va afegir resolutiu—: Has vingut a aprendre de la vida, a espavilar-te, oi? —I sense donar-me temps per respondre, va reblar—: Has vingut al lloc adient.

Tenia raó. Encara que no n'era gaire conscient, anava a la recerca d'experiències vitals que, al cap i a la fi, m'ajudessin a edificar la personalitat, ja que amb només vint-i-dos anys —a punt de complir-los— ningú no ha aixecat encara cap paret mestra de la seva identitat. Vaig dir-ho amb aquestes mateixes paraules, i en Galbart va agafar el fil de la metàfora per rebatre que la personalitat no s'acaba de construir mai, ni tan sols quan un pensa que té fonaments sòlids a l'edifici. Era molt estimulant que el meu amfitrió digués coses tan lúcides tot i tractar-se d'una primera conversa. Al seu apartament, un pis diàfan d'uns cent metres quadrats i terra de parquet situat en un bloc d'habitatges molt cèntric, ell xerrava amb una energia i un enginy encomiables, i continuava així mentre jo l'escoltava i desfeia les maletes a ritme pesarós a causa del *soroche*, el mal de les altures provocat per la falta d'oxigen. Els quatre mil metres d'altitud de l'aeroport d'El Alto m'havien disparat el cor i comprimit el cervell. Notava fortes punxades al cap i una sensació d'atordiment ben estranya. En Galbart semblava llegir-me els símptomes al rostre perquè, en un moment determinat, va girar la conversa cap al millor remei.

—Pren-te un mate de coca, a veure si et passa una mica. No t'hi amoïnis, que tenir *soroche* és molt normal. El teu cos s'hi acostumarà en un parell de dies i els símptomes marxaran. Aviat respiraràs com tothom. La gent d'aquí no

té problemes d'oxigen. Has vist quins nassos tenen? Amples, oi? I tenen uns pulmons el doble de grans que els nostres. Aquí tots són forts i rabassuts, i tenen els pulmons de ferro, perquè l'altiplà els ha fet així, adaptats a l'atmosfera dels Andes. Tu i jo, en canvi, ens hi hem d'acostumar. Hauràs d'aprendre a respirar fort.

No havia tingut temps de fixar-me en la constitució física de la gent, i encara menys en com respiraven. Ja ho faria més endavant. D'entrada, em vaig prendre un parell d'aspirines per veure si el mal de cap millorava. L'Eugeni Galbart, mentrestant, xerrava i xerrava, com si impartís el temari sencer d'introducció a la geografia humana de Bolívia en una única classe magistral. La seva veu vigorosa i incisiva ressonava al meu cervell com si fossin els brams d'un oficial militar veterà i jo el nou recluta que acabava d'arribar a la caserna. Amb el seu metre vuitanta-cinc de complexió fibrada i forta, cabells i barba espessos, nas prominent, ulleres de vidre gruixut, veu alta i gesticulació enèrgica, l'Eugeni Galbart transmetia una personalitat apassionada, construïda a base de múltiples conviccions aparentment contradictòries entre si. Ho vaig anar descobrint més endavant, a mesura que anàvem parlant i ens anàvem coneixent. Podia defensar amb el mateix ímpetu i tossuderia tant una idea com la diametralment contrària. Un dia qualsevol, i sense cap raó que ho justificués, podia jugar-se la vida per algú que unes hores abans li havia provocat la més gran de les irritacions. Davant d'ell, de manera imprevisible, les persones adquirien la condició d'amic o enemic. La intensitat del seu geni la marcava l'agulla d'una brúixola subjecta a turbulències magnètiques desconegudes. Era habitual en ell mostrar-se enormement generós en segons quines circumstàncies i alhora tremendament egoista en d'altres. Era capaç tant d'estripar la re-

putació d'una persona amb comentaris cínic i cruels com d'emudir melancòlic i sensible escoltant música clàssica uns segons més tard. I totes i cadascuna d'aquestes actituds les mostrava diàriament en un extens catàleg d'excessos. Es definia a si mateix com un home per polir, un home de bosc, com els avantpassats indomables que habitaven les fondalades de les valls del seu país, Andorra, fins a començaments del segle xx. Per a ell, l'ambient rude i de vegades violent de la capital de Bolívia era un circuit per on conduir a tota velocitat el seu esperit lliure i transgressor.

L'Eugeni Galbart era un professional de la restauració d'obres d'art, i s'encarregava de salvar les emblemàtiques pintures murals de Miguel Alandia Pantoja, titulades de manera ben descriptiva *Huelga y masacre*, un conjunt pictòric que enaltia la lluita sindical minera i la revolució boliviana del 1952. Es tractava d'una delicada peça mural de gran significat polític, un autèntic símbol per als sectors obrers i revolucionaris de Bolívia. Durant els darrers anys, els murals havien estat objecte de nombroses amenaces dels grups d'extrema dreta, incloent-hi les més serioses del general colpista Luis García Meza, un criminal que, a més de cometre nombroses barbaritats contra la població civil i d'executar centenars de dirigents de l'esquerra, es va entossudir a destruir les famoses pintures. Els murals havien pogut salvar-se *in extremis* diverses vegades, i ara per fi, l'any 1984, el nou règim democràtic del govern que presidia Hernán Siles Zuazo va decretar-ne la protecció i restauració per a la memòria de les generacions futures.

L'Eugeni es vantava que li havien encarregat aquesta feina tan compromesa no pas per militància ideològica, ni tampoc per casualitat. A la Unesco havien confegit una llista dels millors tècnics restauradors de pintura mural per escollir el més capacitat per a aquesta missió, i finalment es

van decantar per ell. En el seu cas, hi constava fins a deu anys d'estudis universitaris, tècnic especialista en pintura romànica amb amplis coneixements en art contemporani, diversos cursos i conferències internacionals, quatre idiomes, solter, jove, tossut i amb un fetge molt, però molt dilatat. Segons ell, això últim era més que suficient per no tenir competidor, ja que en un país com Bolívia l'alcohol, el picant i l'estrès per la tensió i la violència foraden l'estómac i destrueixen el fetge en un tres i no res.

—I aquí em tens, treballant en la restauració d'unes pintures de gust dubtós, en un dels països més conflictius del món. M'agradaria saber a qui collons li interessa, de debò, que es conservin aquests murals. A la gent del carrer segur que no. A mi sí, és clar. Em paguen una bona pasta, que és el que compta perquè de debò m'importi. Ah! I m'ho passo molt bé. Això també compta.

En Galbart i els seus col·laboradors ja havien extret els murals, de més de quaranta metres quadrats, dels murs de la casa dels sindicats, arrencant el guix de la paret sobre la qual estaven pintats, i els havien traslladat clandestinament a una nau secreta que ells anomenaven simplement el *galpón*, situada en un carrer de la zona sud de La Paz. Un cop extrets els murals, calia netejar-los a fons, desenganxar-los del suport original i calcar-los sobre làmines de tela mitjançant un complicat i delicat procés. Aquesta era la feina que en Galbart dirigia amb l'ajuda d'una petita colla de restauradors afeccionats, reclutats als sindicats.

—És molt clar per què volen que restauri els murals. No és per salvar el patrimoni cultural, creu-me. Aquí no hi ha cap amor sincer a l'art. És per fer cabrejar els fatxes. Però, compte! Nosaltres també anem armats! Aquí tinc una vella Luger i diverses granades, no sigui que se'ls acudeixi venir a buscar-me o vagin al *galpón* a buscar brega.

Restaurar aquests murals no és cap cosa de broma, t'ho asseguro.

Després de pronunciar aquestes paraules, va quedar-se callat una estona, suspès entre pensaments, mentre jo me'l mirava sense saber ben bé a casa de quin boig havia anat a parar. El cert era que jo havia aterrat al seu apartament de manera indeliberada, responent a la seva invitació i als consells d'un amic meu de la ràdio, i no desitjava gairebé res més que un allotjament gratuït i amable per poder fer la meua, per viure l'aventura de descobrir Bolívia al meu aire, amb la major llibertat possible; però tot semblava indicar que el meu amfitrió estava disposat a empenyar-me i guiar-me. En el fons, pensava jo, fos o no un excèntric, valia la pena aprofitar-ho.

Al cap d'un minut, l'Eugeni es va aixecar del sofà i es va plantar dret de cara a la finestra, com un asceta. Eren els primers moments de convivència al seu apartament i, en certa manera, ja intuïa que aquell home potser era, més que un científic intel·ligent enamorat de l'art, un personatge quixotesch amb qui viuria aventures força emocionants.

—Ja ho veuràs, Jordi, això és can seixanta. Aquí el més inepte fa carrera de polític o militar i el més espavilat de tots sap molt bé com fotre't la cartera. Això és emprenyador, si vols, però també té el seu cantó divertit. Aquí tot té aire de telenovella: els agrada tocar-se els pebrots mútuament, matar-se per una meuca que no els estima, cosir-se a trets per orgull o sortir a les revistes ben pentinats amb cara de no haver trencat mai un plat. Has vingut al lloc ideal per tenir emocions! —va concloure rient.

Des de l'arribada a l'aeroport fins a l'apartament, jo havia mantingut els ulls i la ment tan oberts com podia i em permetia el maleït *soroche*, absorbint multitud d'imat-

ges i sensacions al magatzem de la memòria. El recorregut en Jeep des d'El Alto fins al cor de la ciutat havia mostrat, a cada revolt, impressionants escenes de pobresa absoluta, impossibles d'amagar a l'enteniment o a l'estómac. L'aire d'El Alto era net, però feia una sentor estranya, desagradable, que em recordava l'olor de la sang i les vísceres exposades al taulell d'una carnisseria. A mesura que havíem anat baixant cap a la ciutat, s'hi havien barrejat altres flaires, algunes molt menys ofensives, però totes desconegudes per a mi.

Els carrers més centrals de la capital, empedrats i costeruts, vorejats d'edificis d'estètica clàssica, estaven atapeïts de gent atrafegada. S'hi veien oficinistes, taxistes, manobres, transportistes, venedors ambulants, i també moltes *cholas* vestides amb les típiques faldilles tradicionals i el barret rodó negre heretat de l'època colonial espanyola, un abillament ben curiós i estrafolari al meu parer. En aquelles latituds, els conqueridors espanyols havien deixat en herència moltes coses de gust força qüestionable, i aquesta n'era una d'elles. Si bé és cert que els espanyols es van mesclar de seguida amb els autòctons, cosa que va fer sorgir una població mestissa, els *criollos*, també ho és que no van tenir gaires contemplacions a l'hora d'imposar els seus costums socials, culturals i religiosos, tot menyspreant i arraconant els dels habitants autòctons. No tan sols es van apropiat impunement de totes les terres i els béns materials que van poder, sinó que també van catequitzar els nadius i els van obligar a abandonar les seves antigues divinitats paganes, Pachamama i Wiracocha. La submissió dels indis a la nova fe catòlica va consolidar les regles del poder dels conqueridors i, per tant, la seva tirania. Els nadius, que fins a l'arribada dels espanyols s'havien dedicat a la caça, la recol·lecció i el conreu de la papa, el blat i altres productes

de la terra, van passar a treballar en l'obtenció d'or, plata i altres metalls preciosos, i això va alimentar la cobdícia dels nous amos i de la llunyana administració espanyola. Van acabar servint els conqueridors com a veritables esclaus, com a *mitayos*: homes que havien d'entregar de franc una *mita*, o jornada obligatòria de treball, un lamentable esclavatge que no es va abolir completament fins a mitjan segle xx. Al capdavant, els conqueridors espanyols van imposar el seu domini amb dues eines repressives molt eficaces: la pólvora i la creu; i molts anys més tard, malgrat ser un país independent des de l'any 1809, la població indígena seguia sofrint els estralls d'aquell abús colonial. Patèticament, les dones continuaven sent una prova ben visible d'això: encara vestien segons el costum colonial, i rebien l'apel·latiu de *cholas*, paraula que designa la dona del *chulo*, el clàssic home castellà vanitós i possessiu. Mirava en totes direccions i veia *cholas* arreu, de gest adust, traginant feixugament sacs, fustes, menjar o criatures lligades amb robes a l'esquena, abillades amb la seva *pollera* i el seu barret rodó negre. Les veia a través dels vidres del vehicle i em semblava estar contemplant figures d'exposició en una vitrina d'un museu etnogràfic.

La ciutat oferia moltes altres imatges i sensacions noves per a mi. El trànsit era sorollós, dens i desordenat, entorpit a cada revolt pel pas caòtic dels vianants i per trifulgues entre conductors ansiosos de fer sonar el clàxon amb cada maniobra. També hi havia molts captaires i una bona pila de gent anònima que semblava vagar d'un lloc a l'altre sense direcció. Aquell llarg recorregut entre l'aeroport i l'apartament, amb totes les impressions visuals, sonores i olfactives, quedaria enregistrat per sempre com la millor col·lecció de postals que hauria pogut comprar mai de la bulliciosa ciutat de La Paz.

Un cop desfetes les maletes, per calmar la gana després de tantes hores de viatge, l'Eugeni em va convidar a menjar en un dels seus llocs preferits, el restaurant Los Pinochos, on em va presentar dos singulars cambrers que li feien reverències en entrar, el *gordo* i el *flaco*. Eren talment com els còmics del cinema Oliver i Hardy, vestien un uniforme blanc molt tronat amb espatlleres militars de galla i botons daurats, anaven farcits de llànties de dalt a baix i es feien la guitza l'un a l'altre amb molt sentit de l'humor per entretenir els clients i recollir bones propines. Van insistir amb gràcia que tastés la *sopa de ajíaco*, especialitat de la casa, i les varietats més explosives del picant, cosa que vaig fer repetides vegades amb molt de gust, malgrat posar-me vermell com un pebrot amb el foc de les espècies.

No recordo res més d'aquella primera jornada tan intensa. Si de cas que, al final del dia, tenia el cap a punt d'esclatar pel *soroche*, i que vaig caure al llit mort de cansament. La vertiginosa immersió a la ciutat, amb tants encontres, imatges i sensacions, acompanyada de la intensa xerrameca de l'Eugeni, m'havia deixat completament exhaust. Tenia els ulls tan cansats que el sostre de l'habitació, dèbilment il·luminat per la bombeta robada del lavabo, es movia com una tela sinuosa mig esvaïda.

Malgrat l'esgotament, estava feliç de ser allà. Havia fet realitat l'anhel d'emprendre un gran viatge en solitari per provar-me com a reporter a imitació dels que publicaven a les pàgines d'internacional dels diaris de prestigi, un objectiu que emergia dels somnis i les il·lusions de l'adolescència, quan ja aleshores devorava llibres i revistes de geografia i viatges. Estava content d'haver-ho aconseguit. Bolívia era la destinació perfecta per satisfer les meves ànsies. Em trobava, tal com havia desitjat, en un extravagant bressol de civilització colgat a l'altiplà dels Andes, en un

singular reducte del planeta on rics i pobres, cultes i ignorants, farts i afamats, potser esperen un brot de fortuna per tocar el cel. Però el cel tant pot ser un espai infinit pintat de mil colors com un simple sostre blanc amb la pintura a punt de desprendre's en qualsevol moment.